

IT-LOYIHALARNI BOSHQARISH METODOLOGIYASI

Jo'rayev Javohir

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi

Biznes va tadbirkorlik oliy maktabining 70411202 – Loyiha boshqaruvi

(Project Management) magistratura mutaxassisligi

sirtqi ta'lim shakli tinglovchisi

Annotatsiya: Zamonaviy globallashtirish sharoitida va barqaror rivojlanish zarurati sharoitida kompaniyalar moslashuvchanlik va moslashuvni boshqarish bo'yicha klassik (funktional) modeldan loyiha modeliga o'tmoqda. Ko'pgina rivojlangan mamlakatlarda, hozir esa Qozog'istonda loyihalarni boshqarish innovatsiyalarni ishlab chiqarishga tez va samarali qo'llashning zamonaviy vositasi sifatida qaraladi. IT loyihalarini boshqarishining metodologiyasini rivojlanishida bozorida loyiha boshqaruvi eng yaxshi boshqaruv vositalarini takomillashtirilgan usullarga birlashtirib, yangi qiyofa kasb etdi. Ushbu maqolada IT-loyihalarni amalga oshirishning zamonaviy metodologiyalari va ularning farqlari, shuningdek, davlat darajasida loyihalarni amalga oshirish bo'yicha jahon tajribasi tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: loyihalarni boshqarish, uni boshqarish, moslashuvchan metodologiyalar, davlat dasturlari.

Bugun biz axborot jamiyatning asosiy mahsuloti va resursiga aylangan dunyoda yashayapmiz. Deyarli barcha korxonalarining faoliyati u yoki bu tarzda uni qayta ishlash, saqlash, ishlab chiqarish va ishlatish bilan bog'liq. Shunday qilib, axborot texnologiyalari hayotimizga mustahkam kirib keldi, uning ajralmas qismiga aylandi. Axborot jamiyati rivojlanish va o'zgarishlarning ulkan sur'ati bilan ajralib turadi. Bu bir necha o'n yillar oldin kuzatilmagan: muhandis ta'lim olishi mumkin edi va bu bilim unga bir umr etarli edi. Endi nafaqat davriy malaka oshirish, balki umrbod ta'lim olish zarurati paydo bo'ldi. Xulosa qilib aytganda, atrof-muhit o'zgarishlarining sur'ati keskin oshdi, shuning uchun ekologik o'zgarishlar bilan kurashish zarurati paydo bo'ldi. Shunday qilib, dasturiy ta'minotni ishlab chiqish sohasida vaqt o'tishi bilan tezkor rivojlanish tushunchasi paydo bo'ldi. Bu bizga atrof-muhitdagi o'zgarishlarni munosib tarzda engish va mijozga kerakli mahsulotni yaratish imkonini berdi.

IT-loyihalari yuqori sifat standartlariga javob berishi kerak, shuning uchun bugungi kunda ko'plab muvaffaqiyatli kompaniyalar loyihalarni boshqarish tizimisiz qila olmaydi. Bunday tizimdan foydalanish loyiha bilan bog'liq xato va muammolarni aniqlash va bartaraf etish, ularning oldini olish bo'yicha o'z vaqtida choralar ko'rishga yordam beradi. Shunday qilib, loyihalarni boshqarish IT sohasidagi biznes maqsadlariga erishish uchun zarur vosita bo'lib, jamoaning sifati va samaradorligini

sezilarli darajada oshirishi mumkin.

Loyihaning hayot aylanishi — loyihaning bosqichlari yoki bosqichlari ketma-ketligi. Loyihaning umumiy hayot siklida quyidagi bosqichlarni ajratish mumkin:

Loyihani boshlash (Initiation stage)

Loyihaning ushbu bosqichi loyihaning maqsad va vazifalarini baholaydi, uning ko‘lamini belgilaydi va loyiha va biznes strategiyasi o‘rtasidagi aloqalarni o‘rnatadi.

Xorijiy IT amaliyotidan misollar:

- Google mobil qurilmalar uchun yanada ochiq va moslashuvchan platformani taklif qilish maqsadida 2003 yilda Android loyihasini ishga tushirgan.

- Apple o‘z iste‘molchilari uchun innovatsion mobil telefon yaratish maqsadida 2005 yilda iPhone loyihasini ishga tushirgan.

Loyihani rejalashtirish (Planning stage)

Loyihaning ushbu bosqichi loyiha rejasini ishlab chiqish, uni baholash va tasdiqlash, shuningdek, loyiha jamoasi ichida aniq rol va mas‘uliyatni belgilashni o‘z ichiga oladi.

IT loyiha boshqaruvining hozirgi kunda uslublari juda ko‘p bo‘lib, ularni umumiy ikkiga: Sharshara (Waterfall) va Moslashuvchan (Agile) turlariga ajratish mumkin. Sharshara (Waterfall) loyiha boshqaruvi uslubi odatiy loyiha boshqaruvi uslubi bo‘lib, loyiha bosqichlari ketma-ketlikda amalga oshiriladi. Ya‘ni loyihaning bir bosqichi tugamaguncha ikkinchi bosqichi boshlanmaydi. Odatda har bir bosqich «qattiq» rejalashtiriladi va noto‘g‘ri rejalashtirilgan loyiha yoki «rejalashtirilmagan» xavf-xatar yuzaga kelsa, o‘sha zahoti loyiha muvaffaqiyatsizlikka uchraydi. Ushbu uslub afzalliklariga loyihaning sinchkovlik bilan rejalashtirilgani va har bir bosqich manfaaddor tomonlar bilan kelishilib (ko‘p hollarda imzolanib) qo‘yilgani sababli mazkur loyihani boshqarish osonroq kechadi. Odatda loyihalar yaxshi hujjatlashtirilgan bo‘ladi. Ushbu uslubning kamchiliklariga kelsak, loyihaga boshqa uslublarga nisbatan ko‘p vaqt sarflanadi. Loyihaning qaysidir bosqich muvaffaqiyatsizligi qolgan barcha bosqich muvaffaqiyatsizligini kafolatlaydi.

Funksionallikka asoslangan rivojlanish Besh bosqichli jarayon, ob'ektga yo'naltirilgan ishlab chiqish, juda qisqa takrorlashlar (bir necha soat davom etishi mumkin) Usulning soddaligi, ob'ektni modellashtirish Ushbu metodologiya faqat loyihalash va amalga oshirishga qaratilgan, ishlab chiqishga juda kam e'tibor beriladi.

Kanban o'z-o'zini tashkil etuvchi jamoa, "iteratsiya" tushunchasining yo'qolgan ma'nosi - vazifalarga barcha urg'u Bajarish vaqtiga cheklovlar yo'q, ammo "hozirgi ish" soni bo'yicha cheklov mavjud. Keyinchalik mijozga dasturiy ta'minotdan nima kerak bo'lishi noma'lum Kamchiliklar intizomi, uzoq davom etishi Hozirda biznes va davlat loyihalarni boshqarish sohasida faol hamkorlik qilmoqda, ko‘plab mamlakatlarda davlat va biznes o‘rtasida qo‘shma loyihalar amalga oshirilmoqda. 2016 yilda Buyuk Britaniya infratuzilma ekspertizasi va yirik loyihalarni boshqarish bo'yicha ikki xil

davlat markazlarining birlashishi natijasida Infratuzilma va loyihalar boshqarmasini yaratdi. Bo‘lim davlat darajasidagi loyiha idorasi bo‘lib, uning o‘zi davlat loyihalarini boshqarishda faol ishtirok etmaydi, balki ularni qo‘llab-quvvatlaydi. Loyiha ofisi davlat loyihalari portfelini boshqaradi va ekspert va boshqaruv yordamini ko‘rsatadi. Bo‘lim mutaxassislari loyihalarni boshqarishning eng yaxshi amaliyotlarini to‘playdi va kerak bo‘lganda loyiha menejerlariga o‘z ishlarida yordam beradi. Bu bilim va malakalarning o‘ziga xos markazidir. Bundan tashqari, bo‘lim loyihani amalga oshirishning asosiy nuqtalarida o‘z hisobotini ishlab chiqqanligi sababli muhim mustaqil loyihani baholash funksiyasini bajaradi. Buyuk Britaniya hukumatining ustuvor loyihalar portfeli (Government Major Projects Portfolio (GMPP) 40 yillik rejalashtirish gorizonti va byudjeti 500 milliard funt sterlingga yaqin bo‘lgan 200 ga yaqin loyihalarni o‘z ichiga oladi. Bular davlat xizmatlarini ko‘rsatish bilan bog‘liq xizmatlarni rivojlantirish bo‘yicha loyihalardir. , davlat ishi, infratuzilmani rivojlantirish loyihalari , mudofaa loyihalari, IT loyihalari. Boshqa mamlakatlarda, xususan, Kanada, Avstraliya, Singapurda ham shunga o‘xshash bo‘linmalar mavjud [9, 4-bet]. Buyuk Britaniya, ulardan eng mashhuri PRINCE2 standarti bo‘lib, loyihani boshqarishning asosiy jarayonlari, tashkiliy tuzilmasi, rollari, hujjatlari va boshqalarni belgilaydi. Ushbu standart nafaqat Buyuk Britaniyada, balki Avstraliya, Yangi Zelandiya kabi boshqa mamlakatlarda ham faol qo‘llaniladi. , v boshqalar.

IT loyihalarini boshqarish metodologiyasini aniqlashning boshqa yondashuvlaridan farqli o‘laroq, taklif etilayotgan yondashuv yanada moslashuvchan, hamkorlikka asoslangan va loyihaning o‘ziga xos ehtiyojlariga moslashtirilgan. Boshqa yondashuvlar oldindan belgilangan metodologiyaga asoslangan bo‘lishi mumkin yoki loyihani boshqarishga yaxlit yondashuvdan ko‘ra faqat loyihaning texnik jihatlariga e‘tibor qaratish mumkin. Taklif etilayotgan yondashuvdan foydalangan holda, tashkilotlar o‘zlarining maxsus ehtiyojlariga javob beradigan tegishli loyihani boshqarish metodologiyasini tanlash orqali loyiha muvaffaqiyati ehtimolini oshirishi mumkin.

IT-loyihalarni boshqarish metodologiyasini yaratish individual loyihalarning o‘ziga xos ehtiyojlariga moslashtirilishi mumkin bo‘lgan loyihalarni boshqarishga moslashtirilgan va moslashuvchan yondashuvni ta‘minlaydi. Metodologiya turli funksiyalar, usullar va vositalarni kiritish imkonini beradi va keng ko‘lamli IT loyihalarini, jumladan, dasturiy ta‘minotni ishlab chiqish, infratuzilmani amalga oshirish va ma‘lumotlarni ko‘chirish loyihalarini boshqarish uchun ishlatilishi mumkin. Shunday qilib, tavsiya etilgan metodologiyani shakllantirish IT-loyiha menejerlari uchun o‘z loyihalari uchun tegishli loyihalarni boshqarish metodologiyasini tanlash va ularni o‘ziga xos ehtiyojlariga moslashtirish uchun qimmatli vositani taqdim etadi.

Foydalangan adabiyotlar:

1. PMI ning kasb pulsi "Muvaffaqiyat ko'rsatkichlari oshadi" 9-global loyihalarni boshqarish so'rovi, 2017 yil, 2-bet.
2. Grekul V.I., Denishchenko G.N., Korovkina N.L. - M.: Internet axborot texnologiyalari universiteti, 2005. - 304 b.
3. Holtsnider B., Wheeler T., Stragand G., GeeT - Agile Development & Business Goals: The Six Week Solution, 2010. - 39 p.
4. URL: <http://www.umsl.edu/~hugh-eyd/is6840/waterfall.html> (Tashrif sanasi 01.04.2018)
5. Melonfire, "Dasturiy ta'minotni ishlab chiqishning sharshara modelining ijobiy va salbiy tomonlarini tushunish", 2006, <http://www.techrepublic.com/maqola/sharshara-model-soft-ware-ishlab-chiqishning-yaxshi-va-kamchiliklarini-tushunish/6118423>
6. URL: <http://www.umsl.edu/~hugh-eyd/is6840/waterfall.html> (Дата посещения 01.04.2018)